

การประเมินผลโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพ เด็กวัยก่อนเรียนและโครงการแจกแปรงสีฟัน อันแรกของหนู จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่าง พ.ศ.2535-2539

สุพระลักษณ์ รัตมรินทร์ และคณะ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ

การประเมินผลโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพกลุ่มเด็กวัยก่อนเรียน 0-4 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการสอนทันตสุขภาพโดย ทันตบุคลากร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในคลินิกฝากครรภ์ คลินิกเด็กดี ในสถานบริการของรัฐระหว่าง พ.ศ. 2535-2539 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กอายุ 1 1/2-4 ปี จากกลุ่มตัวอย่าง 600 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธี Stratified multistage cluster with probability proportional to size คัดเลือก 60 หมู่บ้านจาก 17 อำเภอ 2 กิ่ง เลือกและสุ่มตัวอย่างแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย หมู่บ้านละ 10 คน ผลพบว่า 56.3% ของหญิงฝากครรภ์ครั้งแรกที่สถานบริการของรัฐแล้วได้รับการตรวจช่องปาก พบว่าในกลุ่มแม่ที่ได้รับการตรวจช่องปากและได้รับการสอนทันตสุขภาพ มีพฤติกรรมการเช็ดเหงือกและฟันให้ลูกสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) 62.0% ของผู้ปกครองที่พาเด็กไปรับวัคซีนแล้วได้รับการสอนทันตสุขภาพ 30.8% ของเด็กทั้งหมดได้รับการเช็ดเหงือกและฟันทุกวัน พบ 42.2% ของเด็กทั้งหมดที่กินนมขวด 41.5% ของเด็กกินนมขวดหลับคาขวดนม มีเพียง 21.0% ของเด็กกินนมขวดที่เลิกกินนมเมื่อเด็กเมื่ออายุต่ำกว่า 1 ปี และมีเพียง 19.4% ของเด็กกินนมขวดที่เลิกกินนมเมื่ออายุต่ำกว่า 1 1/2 ปี 58.0% ของเด็กทั้งหมดกินนมทุกวัน พบ 93.8% ของเด็กทั้งหมดได้รับวัคซีนกระตุ้นครั้งที่ 1 จากสถานบริการของรัฐถึง 97% แต่มีเด็กเพียง 42.1% ของเด็กที่ได้รับวัคซีนกระตุ้นครั้งที่ 1 จากสถานบริการของรัฐที่ได้รับแจกแปรงสีฟันตามโครงการแปรงสีฟันอันแรกของหนูโดย พบว่าในกลุ่มที่ได้รับแจกแปรงสีฟันอันแรกผู้ใหญ่จะแปรงฟันให้เด็กก่อนนอนทุกวัน สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับแจกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และ 92.6% ของแปรงที่แจกเคยถูกนำมาใช้แปรงฟัน

An evaluation of Roi-ed province preschool children's dental promotion program

Supraluk Ratsameerat et al

Abstract

According to the Dental Health Plan in the seventh National Health Development Plan, a health education strategy was used to solve the dental caries problem in preschool children during 1992-1996. The purpose of the dental health education project was to teach and encourage mothers to take responsibility for their children's oral health. This study was to evaluate a provincial program which the Dental Health Division, Department of Health, Ministry of Public Health, started in 1992. The sample population group included mothers and carriers of children ages 1 1/2-4 years. A simple random sampling technique, probability proportional to size was used. 600 persons in provinces took part in the research. It was found that 56.3% of the mothers had received oral examination and dental health education in the maternity clinic. Moreover, a statistically significant number of mothers who had received oral examination and dental health education were interested in the oral care of the children more than did the mothers who had not received oral examination and dental health. 62.0% of the parents had received children's oral health care education in the well baby clinic. 30.8% of the children had received oral care everyday. 42.2% of the children had been bottle fed and that 41.5% of the bottle fed children had slept while sucking. 21.0% of the children stopped bottle feeding at midnight before 1 years. Only 19.4% of the bottle fed children that stopped bottle feeding before 1 1/2 years and 58.0% of the children ate sweets and candies everyday. It was found that 93.8% of the children had received first stimulate vaccination by 97% at the health offices, but health personnel gave out first toothbrush only 42.1% to those children. Moreover, a statistically significant number of parents of children who received the first toothbrush, were interested and brushed their children's teeth before bed time everyday more than those who had not received 92.6% of given out first toothbrush had been used.

บทนำ

จากผลการสำรวจสถานะทันตสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดครั้งที่ 1 ปี 2539 พบว่าเด็กกลุ่มอายุ 3 ปี มีฟันน้ำนมผุ ร้อยละ 67.6 ค่าเฉลี่ย ฟันผุ ถอน อุด (dmft) เท่ากับ 3.73 ซี่/คน เป็นฟันผุ 3.72 ซี่/คน และฟันส่วนใหญ่ไม่ได้รับการรักษาเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องการขาดแคลนทันตบุคลากร สาเหตุส่วนใหญ่ของโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนเกิดจากพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง เพราะแม่หรือ

ผู้เลี้ยงดูเด็กยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันโรค ตามแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 7 จึงได้กำหนดกลวิธีแก้ไขปัญหานี้ในกลุ่มเด็กดังกล่าว โดยมีกลวิธีในการดำเนินกิจกรรม ในคลินิกฝากครรภ์และคลินิกเด็กดีของสถานบริการของรัฐได้แก่

1. การให้ทันตสุขศึกษาและตรวจช่องปากหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ในสถานบริการของรัฐ
2. การให้ทันตสุขศึกษาแก่แม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก
3. การแจกแปรงสีฟันแก่เด็กที่มารับวัคซีน

กระตุ้นเข้มที่ 1 ในสถานบริการของรัฐ

โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กวัยก่อนเรียนที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการสาธารณสุข ฉบับที่ 7 โดยจังหวัดร้อยเอ็ดได้ริเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2535 และใน ปี 2539 เป็นปีที่สิ้นสุดแผน 7 จึงได้มีการประเมินผล โครงการเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนางานที่เกี่ยวกับเด็กวัยก่อนเรียนของจังหวัดต่อไป

กลุ่มเป้าหมายของการประเมิน แบ่งเป็น

1. กลุ่มหญิงตั้งครรภ์
2. กลุ่มหญิงที่มีบุตรสุดท้ายอายุ 0-4 ปี
3. กลุ่มเด็กอายุ 0-4 ปี

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมินความครอบคลุมของกิจกรรมในงาน
 - ให้ทันตสุขภาพและการตรวจสุขภาพช่องปากในกลุ่มหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์
 - การได้รับและใช้แปรงสีฟันของเด็กกลุ่มเป้าหมาย
2. เพื่อประเมินพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพของเด็กในด้าน
 - การจัดหาแปรงสีฟันให้เด็ก
 - การทำความสะอาดช่องปากและการแปรงฟันให้เด็ก
 - การกินนมขวดที่ถูกวิธี

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กที่มีอายุ 1 1/2-4 ปี จากกลุ่มตัวอย่าง 600 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธี (Stratified multistage cluster with probability proportional to size) คัดเลือก 60 หมู่บ้านจาก 17 อำเภอ 2 กิ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด เลือกและสุ่มตัวอย่างแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย หมู่บ้านละ 10 คน

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวม ข้อมูลทั้งสิ้น 1 สัปดาห์ จากวันที่ 14-20 สิงหาคม 2539

วิธีเก็บข้อมูลใช้วิธี สัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้โดยทันตบุคลากรของจังหวัดร้อยเอ็ดที่ได้รับการประชุมชี้แจง และทดลองใช้แบบสอบถามก่อนออกไปเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์มารดาหรือผู้เลี้ยงดูเด็กกลุ่มอายุ 1 1/2-4 ปี ซึ่งประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับอายุ เพศ ความสัมพันธ์กับเด็ก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กในเรื่องของการได้รับแจกแปรงสีฟันอันแรก การดูแลอนามัยในช่องปาก การแปรงฟัน และพฤติกรรมเสี่ยงได้แก่ การหลับคาขวดนม

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้บันทึกลงในแผ่นดิสก์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ EPI6 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ และหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน โดยใช้สถิติ Chi-square Test

ผลการศึกษา

แม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก

ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงร้อยละ 91.5 มีเพศชายเพียงร้อยละ 8.5 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ อายุ 20-29 ปี ร้อยละ 52.0 อายุเฉลี่ย 33.2 ± 12.5 และเป็นแม่ของเด็กร้อยละ 69.8 เป็นพ่อของเด็กร้อยละ 4.2 ระดับการศึกษาของแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 80.6

กลุ่มเด็ก

เด็ก (ลูกคนสุดท้าย) เป็นหญิงและเป็นชายมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ 292 และ 308 คน ตามลำดับ และส่วนใหญ่อายุมากกว่า 37 เดือน คือ 264 คน

ตารางที่ 1 ร้อยละของหญิงที่ฝากครรภ์ครั้งแรกกับการได้รับการตรวจช่องปากและการให้ทันตสุขภาพศึกษา
 Table 1 Percentage of mothers had received oral examination and dental health education in the maternity clinic

การให้ทันตสุขภาพแก่หญิงที่ฝากครรภ์ครั้งแรก	จำนวน (419)	ร้อยละ
สถานบริการที่ไปฝากครรภ์ครั้งแรก		
รพศ./รพท.	68	16.2
รพช.	74	17.7
สอ.	231	55.1
คลินิกเอกชน/โรงพยาบาลเอกชน	46	11.0
ฝากครรภ์ครั้งแรกที่สถานบริการของรัฐ	373	89.0
ฝากครรภ์ครั้งแรกที่สถานบริการของรัฐและได้รับการตรวจช่องปาก	236	56.3

ตารางที่ 2 ร้อยละของผู้ปกครองเด็กที่พาเด็กไปรับวัคซีนที่สถานบริการของรัฐแล้วได้รับการสอนทันตสุขภาพเรื่องการเช็ดเหงือกและฟันเด็ก
 Table 2 Percentage of parents had received children's oral health care education in the well baby clinic

การได้รับการสอนทันตสุขภาพจากคลินิกเด็กดี	จำนวน (581)	ร้อยละ
ไปรับวัคซีนที่สถานบริการของรัฐ		
ได้รับการสอนทันตสุขภาพ	360	62.0
ไม่ได้รับการสอนทันตสุขภาพ	221	38.0

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่าง การตรวจช่องปากหญิงฝากครรภ์ กับ การเช็ดเหงือกและฟันให้ลูกทุกวัน
 Table 3 The association of mother's oral examination and children's oral health care every day

การตรวจช่องปากหญิงฝากครรภ์ครั้งแรก	จำนวน	ร้อยละ	เช็ดเหงือกและฟันทุกวัน
ได้รับ	237	38.6	
ไม่ได้รับ	136	24.3	
P-Value	= 0.0063		

P-Value (Chi-Square Test)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการสอนเช็ดเหงือก และฟันกับพฤติกรรมการเช็ดเหงือกและฟันให้ลูก
 Table 4 The association of children's oral health care education and children's oral health care behavior.

การได้รับการสอนเรื่อง การเช็ดเหงือกและฟัน	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
		เช็ดเหงือกและฟัน ทุกวัน	เช็ดเหงือกและฟัน บางวัน	ไม่เคย เช็ดเหงือกและฟัน
ได้รับการสอน	360	36.4	51.4	12.2
ไม่ได้รับการสอน	221	22.2	36.7	41.2
P - Value		<0.001		

P-Value (Chi - Square Test)

ตารางที่ 5 ร้อยละของเด็กทั้งหมดที่ได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากโดยการเช็ดเหงือกและฟัน
 Table 5 Percentage of children had received oral health care

การดูแลสุขภาพช่องปากโดยการเช็ดเหงือกและฟันให้เด็ก	จำนวน (600)	ร้อยละ
เช็ดทุกวัน	185	30.8
เช็ดบางวัน	274	45.7
ไม่เคยเช็ด	141	23.5

ตารางที่ 6 ร้อยละของเด็กทั้งหมดกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมขวดและการกินขนมของเด็ก
 Table 6 Percentage of children with behavior bottle fed and children ate sweet and candies

พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมขวดและการกินขนมของเด็ก	จำนวน(600)	ร้อยละ
เด็กที่กินนมขวด	253	42.2
เด็กที่เคยหลับโดยมีขวดนมค้างในปาก*	105	41.5
เด็กที่เลิกกินนมขวดเมื่ออายุต่ำกว่า 1 ปี*	53	21.0
เด็กที่เลิกกินนมขวดเมื่ออายุต่ำกว่า 1 1/2 ปี*	49	19.4
เด็กที่กินนมทุกวัน	348	58.0

* จาก เด็กที่กินนมขวด

ตารางที่ 7 ร้อยละของเด็กทั้งหมดที่ได้รับวัคซีนกระตุ้นเข็มที่ 1 และสถานที่เด็กได้รับวัคซีน
Table 7 Percentage of children had received first stimulate vaccination

การได้รับวัคซีนกระตุ้นเข็มที่ 1 และสถานที่เด็กรับวัคซีน	จำนวน (600)	ร้อยละ
เด็กที่ได้รับวัคซีนกระตุ้นเข็มที่ 1	563	93.8
สถานบริการของรัฐ *	546	97.0
สถานบริการของเอกชน *	17	3.0

* จากเด็กที่ได้รับวัคซีนกระตุ้นเข็มที่ 1

ตารางที่ 8 ร้อยละของเด็กที่ได้รับวัคซีนกระตุ้นเข็มที่ 1 จากสถานบริการของรัฐที่ได้รับแปรงสีฟัน
Table 8 Percentage of children had received first stimulate vaccination and received first toothbrush

การได้รับและการใช้แปรงสีฟันที่ได้รับแจก	จำนวน (546)	ร้อยละ
เด็กที่เคยได้รับแจกแปรงสีฟัน	230	42.1
เด็กเคยได้ใช้แปรงสีฟันที่ได้รับแจก*	213	92.6

* จากเด็กที่เคยได้รับแจกแปรงสีฟัน

ตารางที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับแจกแปรงสีฟันกับพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพ
Table 9 The association of received children's first toothbrush and children's oral health care behavior.

เด็กได้รับแจกแปรงจากสถานบริการของรัฐ	จำนวน	ร้อยละของเด็กที่มีแปรงของตนเอง	ร้อยละของเด็กที่ได้รับการแปรงฟันจากผู้ใหญ่	ร้อยละของเด็กที่ผู้ใหญ่แปรงฟันให้ก่อนนอนทุกวัน	ร้อยละของการใช้แปรงต่อเนื่อง
ได้รับ	230	89.1	49.1	10.0	56.1
ไม่ได้รับ	316	73.6	29.1	3.8	39.5
P-Value *		<0.0001	0.0009	0.0060	0.0013

P - Value (Chi - Square Test)

สรุปผลและวิจารณ์

1. ความครอบคลุมในเรื่องการให้ทันตสุขภาพ และการตรวจช่องปากแก่หญิงตั้งครรภ์ ขณะมารับการบริการฝากครรภ์ที่สถานบริการของรัฐ ยังไม่สามารถดำเนินงานใกล้เคียงเป้าหมายของประเทศที่กำหนดไว้ในปี 2539 คือ ร้อยละ 100 จากผลการศึกษารุ่นนี้พบเป็นร้อยละ 56.3 (ตาราง 1) สถานีอนามัยเป็นสถานบริการของรัฐที่หญิงตั้งครรภ์มารับบริการ มากกว่าสถานบริการอื่นๆ คือพบเป็นร้อยละ 55.1 ของกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 1)
2. ความครอบคลุมของการให้ทันตสุขภาพ เรื่องการเช็ดเหงือกและฟัน แก่แม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก ที่มารับวัคซีนที่คลินิกเด็กดี พบว่าสามารถดำเนินการได้มากกว่าครึ่งเป็นร้อยละ 62.0 (ตาราง 2) โดยแม่ หรือผู้เลี้ยงดูเกือบทั้งหมด พาเด็กไปรับวัคซีนที่สถานบริการของรัฐ ร้อยละ 97.6 (ตาราง 7) และส่วนใหญ่มารับบริการวัคซีนที่สถานีอนามัย ร้อยละ 76.8
3. ความครอบคลุมของกิจกรรมแจกแปรงสีฟันอันแรก การแจกแปรงสีฟันให้แก่ผู้ปกครอง ขณะที่พาเด็กมารับวัคซีนกระตุ้นเข็มที่ 1 พบว่าเจ้าหน้าที่ดำเนินการเพียงร้อยละ 42.1 คือเด็กกลุ่มเป้าหมายได้รับแปรงสีฟันตามโครงการแจกแปรงสีฟันอันแรกของหนู เพียงร้อยละ 42.1 และเด็กที่ได้รับแจกแปรงสีฟันเกือบทั้งหมดคือร้อยละ 92.6 ของเด็กที่ได้รับแปรงเคยใช้แปรงสีฟันที่แจกให้ (ตาราง 8)
4. ผลของการได้รับแจกแปรงต่อการมีแปรงสีฟันอันที่เหมาะสม และการใช้แปรงสีฟันอย่างต่อเนื่องพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ระหว่างสองกลุ่ม โดยผู้ที่ได้รับแจกแปรงสีฟัน ผลของการได้รับแจกแปรงต่อการมีแปรงสีฟันอันที่เหมาะสมและการใช้แปรงสีฟันอย่างต่อเนื่องสูงกว่า กลุ่มของผู้ที่ไม่ได้รับแจกแปรงสีฟัน (ตาราง 9)
5. ผลของการได้รับแจกแปรงสีฟันต่อพฤติกรรมการแปรงฟันพบว่าในกลุ่มแม่ที่ได้รับแจกแปรงสีฟัน

ดังกล่าวจะมีพฤติกรรมการแปรงฟันให้ลูก และการได้แปรงฟันให้เด็กจากผู้ใหญ่ก่อนนอนทุกวันสูงกว่ากลุ่มแม่ที่ไม่ได้รับแจกแปรงสีฟันจากโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) (ตาราง 9) ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องการ จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการแจกแปรงสีฟันได้ช่วยสนับสนุนการให้ทันตสุขภาพในคลินิกเด็กดีอย่างได้ผล

6. พฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพของผู้ปกครอง พฤติกรรมที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำมากได้แก่ เรื่องการเลกกินนมขวดในเวลาที่เหมาะสม ซึ่งมีผลตรงกันในทุกการประเมิน อันอาจเกิดจากเป็นพฤติกรรม ที่ไม่เป็นที่ยอมรับอาจต้องหาทางเลือกอื่นมาใช้ในการแก้ปัญหาเช่นการส่งเสริมการกินนมไม่หวาน ส่วนพฤติกรรมการกินขนม น้ำอัดลมอาจเป็นสิ่งที่ห้ามได้ยากเนื่องจากมีเครื่องล่อใจมากมาย ถ้าห้ามไม่ได้ก็อาจส่งเสริมให้กินเป็นเวลาหรือแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร ส่วนพฤติกรรมที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ได้แก่การแปรงฟันให้เด็กประจำจะต้องมีการเน้นให้ ผู้ปกครองรู้ว่าเด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถแปรงฟันด้วยตนเองได้อย่างสะอาด

7. ผลการได้รับทันตสุขภาพและการตรวจช่องปากแก่หญิงตั้งครรภ์ในขณะที่มารับการบริการฝากครรภ์ที่สถานบริการของรัฐต่อการมีพฤติกรรมการเช็ดเหงือกและฟันให้เด็กทุกวันพบว่ากลุ่มของผู้ที่ได้รับการให้ทันตสุขภาพและการตรวจช่องปากมีพฤติกรรมการเช็ดเหงือกและฟันให้เด็กทุกวันสูงกว่ากลุ่มของผู้ที่ไม่ได้รับทันตสุขภาพและการตรวจช่องปาก (ตาราง 3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

8. ผลของการได้รับการสอนเรื่องการเช็ดเหงือกและฟันต่อพฤติกรรมของผู้ปกครองในการเช็ดเหงือกและฟันให้เด็กพบว่าจะมีพฤติกรรมการเช็ดเหงือกและฟันให้เด็กทุกวัน สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (ตาราง 4) ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องการ

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการสอน เรื่องการขีดเหงือก และฟันได้ช่วยสนับสนุนพฤติกรรมของผู้ปกครองในการขีดเหงือกและฟันให้เด็กอย่างได้ผลดี

จะเห็นได้ว่าความเอาใจใส่ติดตามงานของงานทันตสาธารณสุข จะมีผลอย่างสูงกับการให้ทันต-
สุศึกษาของเจ้าหน้าที่ และถ้าเจ้าหน้าที่ให้ทันต-
สุศึกษาอย่างสม่ำเสมอจะมีผลกับการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมในการดูแลฟันเด็กของแม่

ข้อเสนอแนะ

1. การให้ทันตสุศึกษาแก่หญิงตั้งครรภ์ หรือ
ผู้เลี้ยงดูเด็กเป็นกลวิธีหนึ่งในการส่งเสริมป้องกัน
แต่ควรสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ
ผู้ดำเนินงานโครงการได้สนใจและดำเนินการตาม
กิจกรรมโครงการที่ทางโครงการระบุไว้ทั้งนี้เพื่อ
บังเกิดผลในกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มแม่หรือผู้เลี้ยงดู
เด็กได้เกิดความสนใจ และเห็นความสำคัญในเรื่อง
การทำความสะอาดในช่องปากเด็กอย่างสม่ำเสมอ
ทุกวัน

2. การแจกแปรงสีฟัน เป็นสิ่งช่วยกระตุ้น
และเป็นสื่ออย่างดีให้แม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กได้ทราบถึง
วิธีการแปรงและเวลาที่ต้องแปรงฟันให้เด็ก จึงเป็น
เรื่องที่ต้องดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องแต่ควรมี
การบริหารจัดการและควบคุมการดำเนินงานที่มี
ประสิทธิภาพกว่านี้ โดยเฉพาะการให้ทันตสุศึกษา
ตอนรับแปรงโดยเน้นเรื่องการแปรงฟันในเด็กอย่าง
ถูกวิธีจากแบบจำลองฟันจึงจะเกิดประโยชน์ อย่าง
แท้จริงในประชากรกลุ่มเป้าหมาย

3. สื่อทันตสุศึกษา ควรมีเนื้อหาเน้นในเรื่อง
- ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เด็กมีฟันน้ำนมผุได้ง่าย
อันได้แก่ เด็กหลับคาขวดนม เลิกกินนมมือนมมดิก เลิก
กินนมขวดในวัยที่เหมาะสม การควบคุมเด็กในการ
บริโภคขนมหวานโดยเฉพาะขนมแป้งอบกรอบ

บรรจุถุง, น้ำอัดลม, น้ำส้มขวดและนมหวาน

- การแปรงฟันให้เด็กโดยเน้นให้แม่ หรือ
ผู้เลี้ยงดูเด็กเป็นผู้แปรงฟันให้เด็ก และแปรงอย่าง
สม่ำเสมอเช้าและก่อนนอนทุกวัน

4. สถานีอนามัยเป็นสถานบริการที่ประชาชน
ไปใช้บริการมากกว่าที่อื่นจึงควรเพิ่มประสิทธิภาพ
ในการให้ทันตสุศึกษาแก่เจ้าหน้าที่เช่นการอบรม
การสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างจริงจัง
รวมทั้งการนิเทศงานการติดตาม

5. ควรมีการพิจารณาทางเลือกใหม่สำหรับ
พฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของแม่ เช่น การให้นม
ไม่หวานเลี้ยงเด็ก การส่งเสริมให้กินขนมเป็นเวลา
และการแปรงฟันหลังกินขนม เป็นต้น

6. ในเด็กกลุ่มนี้ยังไม่สามารถดูแลความ
สะอาดช่องปากตัวเองได้ ฟลูออไรด์จึงมีความจำเป็น
ในการช่วยป้องกันฟันผุได้เป็นอย่างดีโดยควร
สนับสนุน ทุกช่องทางเพื่อให้ถึงกลุ่มเป้าหมายอย่าง
ต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

การประเมินครั้งนี้สำเร็จได้เพราะความร่วมมือ
จากหลายหน่วยงาน คณะผู้ประเมินขอขอบคุณ
เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด
โรงพยาบาลชุมชน ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บ
ข้อมูลในพื้นที่

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉวีวรรณ
บุญญาคุณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
และทันตแพทย์หญิงคันสนธิ์ รัชกุล ผู้อำนวยการ
ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ ทันตแพทย์
หญิงเวดี ต่อประดิษฐ์ กองทันตสาธารณสุข ที่ให้
คำปรึกษาแนะนำและข้อเสนอแนะมาโดยตลอด

ขอขอบคุณกองทันตสาธารณสุขที่ใช้งบ-
ประมาณ ในการประเมินโครงการฯ ครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ผลการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: องค์การทหารผ่านศึก 2532
2. ฝ่ายทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา ผลการสำรวจแบบเร่งด่วนในงานทันต-สาธารณสุข จังหวัดสงขลา เอกสารสำเนา 2538
3. เรวดี ต่อประดิษฐ์ และคณะ การประเมินผลโครงการแปรงสีฟันอันแรกของหนู (ระยะ 2 ปีแรก) กรุงเทพฯ : สามเจริญพาณิชย์ 2538
4. งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการสำรวจสถานะทันต-สุขภาพประชาชนทั่วไป ในจังหวัดร้อยเอ็ด ครั้งที่ 1 ปี 2539